

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-451-1-12>

THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR AS A CHALLENGE TO WORLD DEMOCRACY

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА ЯК ВИКЛИК СВІТОВІЙ ДЕМОКРАТІЇ

Stafiichuk V. I.

*PhD (Geography), Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Regional Studies and Tourism
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Стафійчук В. І.

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри країнознавства
і туризму,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Демократія є найбільшою цінністю і потребує постійного захисту. «Але після Холодної війни Америка та інші вільні й відкриті суспільства забули, що треба боротися за збереження свободи, безпеки та процвітання. США й інші країни свободи були впевнені в собі – і то надміру» [2, с. 18]. Самозаспокоєні ліберальні демократії, забувши про захист, намагалися всіляко співпрацювати з авторитарно-тоталітарними режимами, плекаючи надію, що співпрацю можна їх змінити, але таким чином лише узалежнювали себе, збагачували їх і надавали цим режимам все більше прав у вирішенні міжнародних справ. Натомість автократичні лідери, особливо путін і Сі Цзіньпін, навіть не думали змінюватися, цинічно брехали, працювали на дискредитацію та роз'єднання демократичних держав і прагнули змінити світ на свою користь, перехопивши лідерство у демократій. Вони працювали всеохопно і систематично.

З 1991 року за допомогою широкого арсеналу методів росія чинила потужний спротив перетворенню України у демократичну державу і коли після Революції гідності Україна зробила черговий рішучий крок у бік побудови демократичного суспільства, росія пішла на введення регулярних військ, анексію Криму і створення маріонеткових режимів на захоплених частинах Донецької та Луганської областей. Шкода, що на 2014 рік навіть найближчі нинішні союзники України ще не сприймали цю агресію, як війну росії проти усього демократичного світу. Надзвичайно слабка реакція лідерів демократичних держав на ці події ще більше захотила путіна до

повномасштабного вторгнення. Проте 2022 рік кардинально змінив сприйняття війни в Україні.

Яскравим доказом взаємозв'язку між підтримкою України у неспровокованій війні з росією та демократичністю режимів є співставлення індексу демократії [3] та результатів голосування на Генеральній Асамблеї ООН за резолюції по Україні. З 2014 року на ГА ООН було прийнято декілька резолюцій, що стосувалися російської агресії саме в контексті територіальної цілісності України, і жодного разу жодна держава, що входить у групи «повна демократія» і «недосконала демократія», не стали на бік росії. В унісон з росією голосували лише декілька держав з групи авторитарних. Найпостійнішими прихильниками росії є диктаторські режими Білорусі, КНДР, Сирії, Еритреї, Венесуели.

Найбільш показовим, на нашу думку, було голосування за Резолюцію ES-11/1 від 02.03.2022 [5], що була прийнята одразу після повномасштабного збройного наступу росії по усьому периметру кордону, включно з ділянкою білорусько-українського. Головною вимогою резолюції було виведення російських військ з України. Якщо до 24 лютого 2022 року росії вдавалося за допомогою потужної брехні, маніпуляцій та пропаганди переконувати значну частину світу у своїй непричетності до «українського конфлікту» і «референдуму» в українському Криму, то відкрите введення військ на територію суверенної держави всупереч її волі стало не лише доказом російської дезінформації, а й грубим порушенням загальноприйнятих норм і принципів міжнародного співжиття.

З 72 держав, що у 2022 році мали демократичні режими [3, с. 7–9], лише 5 не голосували за вказану Резолюцію, а от антиросійські санкції запровадили лише 44 з них [на основі даних 4]. Тайвань не голосував за Резолюцію, оскільки не є членом ООН, проте долучився до санкцій. Заразом 52 члени ООН нейтрально або навіть позитивно (проти Резолюції в унісон з росією проголосували Білорусь, Еритрея, КНДР, Сирія) ставляться до агресора у війні проти України. По-перше, це комуністичний Китай. Як зазначає Г. Макмастер, «...замість розділяти Сі й путіна, вільний світ має розглядати двох диктаторів як єдине ціле» [2, с. 11]. По-друге, це інші авторитарні і тоталітарні режими Африки, Азії та Америки, які вже потрапили в тенета росії і Китаю. Зазначимо, що все ж 22 авторитарні держави голосували за прийняття Резолюції: Афганістан, Гаїті, Єгипет, Ліван, ОАЕ, Саудівська Аравія та інші, проте жодна з них не долучилася до санкцій. І, по-третє, на жаль, це окремі демократичні держави Глобального Півдня, як от Індія,

Монголія, Намібія, Південна Африка, Шрі-Ланка та значна кількість держав з «гібридними режимами». Якщо війна росії проти України є війною рашизму проти світової демократії, тоді чому ж навіть окремі демократичні держави світу все ж утримуються або взагалі не беруть участі в голосуваннях по Україні і чому так багато з них не долучаються до антиросійських санкцій?

Тут ціла сукупність передумов. І одна з найважливіших – антиамериканізм (у ширшому розумінні – антизахідництво): часто такі держави голосують проти або утримуються лише тому, що «за» проголосували США і держави ЄС. Багато держав світу розчаровані світовим порядком на чолі з США та діями європейських демократичних держав, що раніше були колонізаторами, звинувачуючи їх у лицемірстві. Китай і росія адресно маніпулюють цими чутливими темами. Крім того, мають значення сильна економічно-фінансова, військова та ресурсна залежність від Китаю і росії; пошук так званого «третього шляху» та позаблоковості; несприйняття демократії як необхідної складової існування держави; корумпованість політиків... А ще, навіть суспільства демократичних країн перебувають під потужним пресингом російсько-китайської пропаганди і дезінформації, у тому числі щодо «жахливих» наслідків можливої фрагментації росії або використання нею ядерної зброї, тому й надалі шукають шляхів «умиротворення» агресора і колонізатора.

Не може бути жодних виправдань злочинам росії в Україні. І навіть найбільш антизахідні держави повинні розуміти, що порушення принципів суверенітету держави і міжнародного співжиття мають каратися, а не заохочуватися чи залишатися поза увагою.

Отже, по-перше, «формування політичних блоків нині відбувається завдяки спільності підходів та інтересів щодо статусних питань» [1, с. 9]. Після 24 лютого 2022 року одним з найважливіших статусних питань глобального масштабу стало питання захисту демократичних цінностей, норм та принципів міжнародного співжиття. А по-друге, держави умовного Колективного Заходу вже розглядають захист Україною своєї державності у безпосередній зв'язці з протистоянням між демократичними і тоталітарними суспільствами. «На карту поставлене майбутнє української державності та демократії: Україна заслуговує підтримки та солідарності усіх демократій світу в боротьбі за відсіч вторгненню росії та захист її суверенітету» [3, с. 28]. Тому Україні, особливо у контактах з іншими демократичними державами, особливо демократіями та гібридними режимами Глобального Півдня, які є регіональними лідерами, варто постійно акцентувати увагу, що

вона є на вістрі боротьби глобальної демократичної спільноти із жорстоким диктаторським режимом путіна. Поразка України у цій війні буде не лише перемогою російського реваншистського режиму, а й сигналом для авторитарно-тоталітарних держав, як от Китаю, Ірану, КНДР, Сирії та інших, що можна потурати усіма нормами і принципами міжнародного права, безкарно змінювати кордони, нехтувати правами і свободами громадян та знищувати цілі народи. Якщо поширення демократії у світі тримається на довірі і правилах, то авторитаризм – на корупції і приватних домовленостях диктаторів, що робить його розповсюдження більш легким у недосконалому світі. Тому демократія має бути сильною та вміти себе захищати. І війна в Україні є тією лакмусовою стрічкою, яка покаже силу і перспективи світового демократичного суспільства.

Література:

1. Дністрянський М. С. Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 154 с.
2. Макмастер Г. Поля битв. Боротьба за захист вільного світу. Київ : Наш Формат, 2023. 424 с.
3. Democracy Index 2022. Frontline democracy and the battle for Ukraine. London : The Economist Intelligence Unit Limited, 2023. 82 p.
4. International sanctions during the Russian invasion of Ukraine. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/International_sanctions_during_the_Russian_invasion_of_Ukraine (дата звернення: 20.05.2024).
5. United Nations General Assembly Resolution ES-11/1. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/United_Nations_General_Assembly_Resolution_ES-11/1 (дата звернення: 20.05.2024).